Toekomst denken – De basis

In deze handreiking gaan we in op hoe geanticipeerde toekomsten door bewoners verwachtingen van uitsluiting en onrechtvaardigheid bevatten, en hoe de organisatie van de energietransitie op wijkniveau hier verder op inspeelt.

Copyright foto's: Just Prepare

Wat heeft deze handreiking te bieden en voor wie?

Doelgroep: beleidsambtenaren bij gemeenten en provincies vinden hier tips en werkwijzen om een veelvoud van toekomsten te erkennen en ermee te werken in hun dagelijkse praktijk

Doelgroep: Procesmedewerkers en strategen in de energietransitie (bijvoorbeeld bij woningcorporaties) vinden hier vragen en inzichten die kunnen helpen bij interne reflectie over de organisatie van de energietransitie.

Beknopte inhoud

'De toekomst' is geen eenduidig begrip. Er bestaan verschillende mogelijke toekomsten, die vanuit verschillende perspectieven worden gewenst, verwacht of gevreesd. Hetzelfde geldt voor 'de energietransitie'. Het spreken van toekomsten in meervoud, zal de discussie openen en ruimte bieden aan meerdere meningen, waardoor mensen zich gehoord voelen. Bijvoorbeeld door andere doelen aan de energietransitie te koppelen, of door de weerstand te bespreken die mensen voelen bij processen binnen energietransities. Er zijn vier valkuilen waarin discussies over energietransities gemakkelijk terechtkomen.

1. **Er is een voorkeur voor toekomsten die meetbaar en concreet zijn.** Deze beelden zijn vaak dominanter aanwezig boven vagere, vaak rechtvaardigheidsdoelen. Maak doelen voor rechtvaardigheid concreet en meetbaar, zo worden het even belangrijke doelen als betaalbaar en haalbaar.
2. **De focus ligt op de verassingsvrije/zekere toekomst.** Maar de toekomst is inherent onzeker, erken en omarm die onzekerheid. Er worden wel alternatieve, meer rechtvaardige toekomsten besproken, maar de implementatie of uitwerking hiervan wordt aan de kant gedrukt, omdat het niet past binnen de verwachte, verassingsvrije toekomst. Zie: De toekomst in beleid | WRR.
3. **Utopische ontkenning.** Gewenste toekomsten worden soms afgedaan als onhaalbaar of te idealistisch, bijvoorbeeld wanneer mensen andere ideeën hebben over wat een rechtvaardige energietransitie betekent. Bespreek daarom niet alleen óf een toekomst haalbaar is, maar ook waarom mensen deze toekomst wensen en welke keuzes nodig zijn om er dichterbij deze realiteit te komen
4. **Presentificatie.** Een toekomstvisie lijkt al snel vast te staan wanneer we vergeten hoe het verleden en het heden erin doorwerken. Maak daarom zichtbaar **waar een toekomstbeeld vandaan komt, wie erdoor wordt gevormd en welke andere toekomsten hierdoor uit beeld raken.** Juist door deze lijnen samen met verschillende stakeholders te bevragen, wordt zichtbaar dat ook een ogenschijnlijk vaststaande toekomst het resultaat is van keuzes.

Wat volgt hieruit?

• Bediscussieer situaties als je ziet dat de voorkeur uitgaat naar toekomsten die meetbaar en concreet zijn, en de ‘vagere’ maar ook belangrijk doelen uit beeld raken.

• Bediscussieer welke verwachte toekomsten je zelf ziet, maar ook welke toekomsten anderen zien. Bevraag: Welke zijn dominant, en waarom? En is dat eerlijk?

• Bediscussieer welke toekomsten jij of anderen als utopisch beschouwen en kun je een antwoord vinden op waarom dit niet als haalbaar wordt geacht?

Welke gebeurtenissen in het verleden schuren, of werpen nog steeds hun schaduw vooruit?

Deze discussies zullen ruimte bieden aan verschillende meningen, waardoor mensen zich gehoord voelen en zelf ook open staan voor alternatieve toekomsten, anders dan alleen die van hunzelf.

Auteurs

Anastasiya Ansteeg
a.ansteeg@ru.nl
Radboud Universiteit

Simone Haarbosch
simone.haarbosch@ru.nl
Radboud Universiteit

Sietske Veenman
sietske.veenman@ru.nl
Radboud Universiteit